

Κείμενο

Ο κοινωνικός ρατσισμός σήμερα

Ρατσισμός είναι ένα πλέγμα στάσεων, συμπεριφορών ή και θεσμικών δομών, που εξαναγκάζει ανθρώπους σε σχέσεις υποτελείας και εξάρτησης, με μόνη αιτία το γεγονός ότι ανήκουν σε κάποια ομάδα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Δίνει έμφαση στις διαφορές και παραβλέπει την ομοιότητα. Αξιολογεί και διακρίνει τους ανθρώπους με βάση το «δικό μας» σε αντιδιαστολή με το «άλλο». «Άλλον», δε, θεωρεί ο ρατσισμός όποιον αποκλίνει από τη δεδομένη ταυτότητα, την κατεστημένη πλειονότητα, την κρατούσα κανονικότητα, δηλαδή όποιον είναι διαφορετικός και αποτελεί «μειονότητα».

Ως αιτιολογία αναφέρεται η υπαρκτή ή υποτιθέμενη διαφορετικότητα της ομάδας, η οποία διαφορετικότητα συχνά αξιολογείται αρνητικά ως κατωτερότητα. Ζούμε μια εποχή

- κοινωνικής διολίσθησης,
- παθητικότητας, αστάθειας και αδράνειας. συμπεριφορές που εμπεριέχονται εν πολλοίς στις στάσεις ζωής μας, τροφοδοτώντας το φαινόμενο του κοινωνικού δαρβινισμού, που απειλεί να αλλοιώσει και να θρυμματίσει τις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης κι αλληλεγγύης. Στην εποχή μας:
- τους οραματισμούς αντικατέστησε η αδιαφορία,
- την κοινωνική συνείδηση η άκρατη ιδιοτέλεια,
- τις αρχές και τις αξίες η απροσχημάτιστη εξυπηρέτηση ποικίλων συμφερόντων,
- παραγνωρίζονται ή παραβιάζονται ανθρώπινα δικαιώματα,
- απεμπολούνται ουσιώδεις ανθρωπιστικές αρχές.

Τα άτομα που έχουν κάποια ιδιαιτερότητα ή που δοκιμάζονται από κάποια ασθένεια, ή που πρεσβεύουν διαφορετικές ιδέες ή θρησκευτικές δοξασίες, ή που γενικά ανήκουν σε κάποια ειδική κατηγορία, εξοστρακίζονται με συνοπτικές διαδικασίες που στηρίζονται στην προκατάληψη, στους μηχανισμούς κοινωνικού ή πολιτικού ελέγχου, ή στο ρατσιστικό γράμμα κάποιων νόμων, με αποτέλεσμα να σπρώχνονται στο κοινωνικό περιθώριο, να ομαδοποιούνται για να ασκείται πάνω τους αποτελεσματικότερα ο κοινωνικοπολιτικός έλεγχος.

Έχω την ελπίδα ότι με αυτές τις σκέψεις επιχειρώ να ρίξω λίγο φως στη λειτουργία της επικρατούσας κοινωνικής ομάδας, ώστε να κατανοηθεί η διαδικασία περιθωριοποίησης σε ατομικό ή σε συλλογικό επίπεδο εκείνων των προσώπων που είτε δυστροπούν στις επιταγές των θεσμών είτε αμφισβητούν κατεστημένες κοινωνικές δομές λειτουργίας είτε διακρίνονται από μια ιδιαιτερότητα η οποία δεν αποδέχεται το επίσημο κοινωνικό πλαίσιο.

Στις μέρες μας ζούμε παράδοξα φαινόμενα που οδηγούν σε κοινωνικά αδιέξοδα. Η αποτυχία μεγάλων κινήσεων και η κατάρρευση των ιδεολογιών που τα στήριξαν, η μονομερής τεχνολογική ανάπτυξη με τις εφιαλτικές προοπτικές, τραυματίζουν βαριά την κοινωνική συνείδηση.

Σήμερα η φρίκη του σύγχρονου κοινωνικού καιιάδα ξεπερνάει τα όρια της φαντασίας. Ο ρατσισμός ή η ξενοφοβία υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες χωρίς πολιτική ή και νομική κάλυψη. Ενισχύονται:

- με την ανοχή που οδηγεί στην αδιαφορία
- φανερά ή συγκαλυμμένα
- με ενοχές ή χωρίς αυτές
- με τύψεις ή χωρίς αυτές

Ο κοινωνικός ρατσισμός αναφέρεται σε διάφορες ομάδες, οι οποίες ως προς την καταγωγή τους και ως προς τα πολιτικά τους δικαιώματα δε διαφέρουν από την πλειοψηφία.

Όμως, στην καθημερινή ζωή αντιμετωπίζουν διακρίσεις εξαιτίας του γεγονότος ότι ανήκουν σε μια ομάδα με κάποιο χαρακτηριστικό γνώρισμα το οποίο είτε με «αυτονόητο» τρόπο αξιολογείται διαφορετικά είτε οδηγεί σε κοινωνικό αποκλεισμό τους φορείς του, επειδή η κοινωνία στην οργάνωση της αρνείται να πάρει υπόψη της την ύπαρξη ανθρώπων με διαφορετικά γνωρίσματα και χαρακτηριστικά.

Από τον κοινωνικό ρατσισμό πλήττονται δυστυχώς ακόμα πολλές φορές τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες.

Έχει νόημα να ασχολούμαστε με τις εκφάνσεις του κοινωνικού ή πολιτικού ρατσισμού σε μια εποχή που τόσα άλλα προβλήματα έχουν συσσωρευτεί στην πλάτη μας;

Έχει, διότι ο κοινωνικός ρατσισμός δεν αποτελεί φαινόμενο που αναπτύσσεται και παραμένει απομονωμένο στο δικό του τομέα. Αντίθετα, είναι γνωστό πια ότι η ύπαρξη ρατσιστικής θεώρησης είναι επικίνδυνη για ολόκληρη την κοινωνία.

Είναι επικίνδυνη διότι η ρατσιστική θεώρηση -ακόμα και σε σχέση με μια μόνο ομάδα- οδηγεί σε αλλαγή βασικών χαρακτηριστικών την προσωπικότητα του ανθρώπου, λειτουργεί ως καταλύτης για την ανάπτυξη αντιδημοκρατικών και αυταρχικών στάσεων και συμπεριφορών σε όλα τα θέματα και σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Σε κάθε άνθρωπο μπορεί να βρίσκεται μέσα του, σε κατάσταση υπολάνθαστα, το κτήνος του ρατσισμού. Όταν αρνητικοί ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν την ψυχολογία του ανθρώπου επιτρέπουν την αφύπνιση του, τότε οι στάσεις ζωής και η συμπεριφορά του μπορεί να εκφράσει στοιχεία αποκλήρωσης, που οδηγούν σε πράξεις κτηνωδίας στηριγμένες σε μια πρωτόγονη λογική και ηθική.

Στο όνομα ποιας ανθρώπινης κοινωνίας, ποιου στοιχειώδους σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αυτοβουλίας, αξιοκρατίας, διακρίνουμε τους πολίτες σε κανονικούς και μη κανονικούς;

Ας μη βιαστεί κανένας να σκεφτεί ότι δεν τον αφορά η υπόθεση αυτή. Δεν είναι μόνο ανθρωπιστικό καθήκον, ούτε αποκλειστικά η ανάγκη υπεράσπισης της δημοκρατίας που υποχρεωτικά μας οδηγούν στην απόφαση ν' αντισταθούμε σε κάθε μορφή κοινωνικού ή πολιτικού ρατσισμού.

Είναι επιπλέον η ανάγκη να κρατήσουμε ή να καταστήσουμε την κοινωνία μας ικανή για καινοτομίες στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Μια τέτοια κοινωνία χρειάζεται τη διαφορά και το σεβασμό της διαφοράς.

Ας σημειωθεί ότι η ιστορική εξέλιξη απέδειξε ότι επιβίωσαν εκείνα τα φύλα που εξημερώθηκαν ευκολότερα. Στον κόσμο κυριάρχησαν εκείνα τα έθνη που συγκρότησαν τα συμπαγέστερα κοινωνικά στρώματα. Κοινωνίες, έθνη και κράτη μεγαλούργησαν όταν σεβάστηκαν και καλλιέργησαν τις διαφορές και καταστράφηκαν όταν ακολούθησαν τους ρατσιστικούς μύθους.

Αλίμονο αν αφήσουμε τις δυναμικές που αναπτύσσουν τα φαινόμενα αυτά να ρηγματώσουν την κοινωνική μας ταυτότητα και να βιάσουν τις ανθρώπινες σχέσεις. Η κοινωνία μας οφείλει να αντισταθεί στη φθορά του ρατσισμού και να διεκδικήσει την αφθαρσία των αξιών της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αλληλοαποδοχής μεταξύ των ανθρώπων.

Η αντιβίωση στα διαλυτικά φαινόμενα της αποκτήνωσης του ρατσισμού είναι η παιδεία, όπως έλεγε ο αείμνηστος Μ. Χατζιδάκις.

Αν και μια κοινωνία ίσων είναι από τη φύση της ανέφικτη, μια κοινωνία δίκαιη αποτελεί ένα στόχο εφικτό.

Τα σκουριασμένα γρανάζια των αντικοινωνικών συμπλεγμάτων του ρατσισμού πρέπει να αποσκουριάσουμε κάνοντας πράξη ζωής το σύνθημα:

«Ελευθερία είναι το δικαίωμα να διαφέρεις ή και να διαφωνείς», έχοντας πάντα στη μνήμη μας τους στίχους που συνόδευε με την τρομπέτα του ο αξέχαστος Λούις Άρμστρονγκ.

«Κάποτε ήλθαν και πήραν τους Εβραίους, δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν Εβραίος. Ύστερα μάζεψαν τους επαναστάτες, δεν μίλησα, γιατί ήμουν ένας ήσυχος πολίτης. Μετά ήλθαν και πήραν τους χριστιανούς, ποτέ δεν μίλησα. Ποιος νοιάζεται για θρησκείες και για τέτοια; Τέλος ήλθαν πήραν και μένα, δεν μίλησα, δεν φώναξα, έσκυψα το κεφάλι, δεν ζήτησα βοήθεια, γιατί τότε που έπρεπε να φωνάξω, να διαμαρτυρηθώ, να παλέψω, συνέχιζα αδιάφορος τη σκυφτή ζωή μου»

(Παναγιώτης Κουρούμπλης, «Το Βήμα», 3 Δεκεμβρίου 1996)

Ασκήσεις

1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις 25 ΜΟΝΑΔΕΣ
2. Με ποιόν τρόπο αναπτύσσεται η παράγραφος «Τα άτομα που έχουν κάποια ιδιαιτερότητα...κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα»; 9 ΜΟΝΑΔΕΣ

3. Να γίνει δομική ανάλυση της 2ης παραγράφου («δίνει έμφαση...μειονότητα»).

6 ΜΟΝΑΔΕΣ

4. Να βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων (ένα για την καθεμία): εξαναγκάζει, κατεστημένη, ενδογενείς, αποκτήνωσης, στηριγμένες.

10 ΜΟΝΑΔΕΣ

5. «...είναι γνωστό πια ότι η ύπαρξη ρατσιστικής θεώρησης είναι επικίνδυνη για ολόκληρη την κοινωνία.» Να σχολιαστεί το νόημα του παραπάνω χωρίου σε μια παράγραφο (70-90 λέξεις).

(10 ΜΟΝΑΔΕΣ)

6. Όλοι έχουμε υπ'όψη μας περιπτώσεις ρατσιστικής συμπεριφοράς, είτε εις βάρος μειονοτήτων είτε εις βάρος μεταναστών. Με άρθρο σας που προορίζεται για την τοπική εφημερίδα να αναφερθείτε στις μορφές του ρατσισμού εις βάρος των μεταναστών και στις συνέπειες που αυτές επιφέρουν και να καταδείξετε πώς η επαφή με τις Τέχνες θα συντελούσε στην αποχή από ρατσιστικές συμπεριφορές εις βάρος των αδύναμων αυτών συνανθρώπων μας.

(40 ΜΟΝΑΔΕΣ)